

Mnislav Zelený
Atapana

SEX a SMRT
indiánů Amazonie

Argo

Mnislav Zelený Atapana
SEX A SMRT INDIÁNŮ AMAZONIE

Přebal s použitím fotografie Mnislava Zeleného Atapany

navrhl a graficky upravil Martin Radimecký.

Fotografie archiv Mnislava Zeleného Atapany.

Jazyková redakce Stanislav Předota.

Odpovědná redaktorka Markéta Šnoblová Nová.

Korektury Ludmila Böhmová.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo, Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

www.argo.cz, roku 2026 jako svou 6080. publikaci.

Sazba Martin Radimecký.

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod.

Vydání první.

ISBN 978-80-257-4978-4

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas,

sklad: V Zahradě 877, 252 62 Horoměřice,

tel.: 226 519 383, e-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit
v přátelském internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Prolog

Sex a smrt, Začátek, Konec a zase Začátek. Nekonečné náměty pro mytologii, vyprávění, debaty, vtípky, legrácky, zpěvy, tance, obřady, rituály, slavnosti, emoce, smutek, smích, radost. Sex a smrt, dva fenomény, které nikdy neomrzí, dva pilíře naší existence na této Zemi, doprovázené krvavými rituály. Pestrost a odlišnost obřadů a rituálů u původních obyvatel Velké Amazonie je nebyvalá a patří k velkému kulturnímu dědictví světa. Tato publikace je převážně postavena na osobních zkušenostech, na osobních zážitcích z dob mých pobytů mezi původními etniky Velké Amazonie. Není pouhou rešerší, ale živoucím zrcadlem amazonských kultur, jak jsem je poznal v průběhu padesáti pěti let.

Velká Amazonie je zelený subkontinent s nepředstavitelnou biodiverzitou rostlinné i živočišné říše, ke které mj. patří i člověk. Je to poklad, který bychom měli všichni ctít a ochraňovat, i když mu nikdy neporozumíme. Velká Amazonie je po tisíciletí spravovaná původními obyvateli mnoha etnik s mnoha kulturními tradicemi, s mnoha jazyky, s mnoha mytologiemi, s mnoha zvláštními zvyky. Amazonským indiánům nelze jednoduše porozumět. Jsou zcela jiní než my. Mají jiné priority, jiné životní cíle a jiné potřeby než my. Vyvíjeli se zcela jinak a jiným směrem než my, silně determinovaní právě tou myticky tajemnou přírodou, a právě proto jsou také mytičtí a tajemní. Jsou i nečitelní, záhadní, tvrdí, iracionální, nelítostní, nepochopitelní, krutí nejen vůči jiným, cizím, ale především vůči sobě. Cítí se obyvateli nejen Země, ale celého kosmu. Mají pocit, že vědí, kdo jsou, odkud přicházejí a kam kráčí. Vědí, že život a smrt jsou jedno. Vědí, že sex je mnohovrstevný fenomén, který jim přináší

radost, potěšení prakticky od narození do smrti a je zárukou budoucnosti. Původní obyvatelé Velké Amazonie mě před pětadesáti lety tak uchvátili, že jsem jim zcela propadl. A i když jsem přítelem a členem čtyř kmenů, což dosvědčují mimo jiné má čtyři jména, která jsem od nich dostal, i když jsem se od nich o nich mnohé dozvěděl, stále vím, že o nich nic nevím. Trochu mi dovolili nahlédnout do jejich života, do jejich myšlení a jsem vděčný za každý okamžik strávený s nimi.

Základním mýtem jejich mytologie je příběh o Slunci a Měsíci, kdy Muž a Žena alias Bratr a Sestra vystoupali v pradávnu na oblohu. Proměnili se v Slunce a Měsíc a stali se manžely. Žena Sluncem a muž Měsícem, což je jejich archetyp Lidstva. Když byli u sebe, měli se rádi a milovali se, když se od sebe vzdalovali, odcházeli, hádali se a zlobili. Tak mi mýtus vyprávěl i Ramayo, náčelník Ece'jů. Stali se symbolem zapovězeného incestu.

Měsíc byl vždy velký záletník a se svým předlouhým penisem, který mu všichni muži závidí, kopuluje s mladými dívkami na Zemi a připravuje je o panenství. Ty, které porodí a nemají muže, svedou vše na Měsíc, čemuž všichni dobře rozumí a na nic se neptají.

Vstup do života

*Narodili jsme se proto,
abychom zemřeli,
narodili jsme se proto,
abychom snili.*

*To není pravda, ne, to není pravda,
že jsme přišli na zemi žít.*

*Brzy se proměníme v zelenou trávu:
naše srdce omládnou, otevřou své koruny,
ach, naše tělo je květina
a rozkvétá a vadne.*

*Kam půjdem, kam zamíříme?
Jen narodit se, proto jsme přišli.
Což není tam náš dům?
Tam, kde jsme zemřeli?*

MOTÝL Z OBSIDIÁNU, AZTÉCKÁ LYRIKA,
PŘELOŽIL IVAN SLAVÍK, 1974 PRAHA

Porod je následkem jednoho a současně i počátkem druhého sexu

„Poslyš, zeťáku, dal jsem ti před časem svoji dceru Constancii, kterou jsem měl s mojí druhou ženou Kwípapou, za ženu...“ povídá trochu zasněně Ramayo Bia'shemo, současný náčelník Ece'jů, Wanemu Dejatéwimu, ale ten mu s úsměvem skáče do řeči: „... však já vím, tcháne, má další žena už brzy porodí a moje budoucí dcera bude tvoje, vlastně je už nyní tvoje,“ dokončuje Wane a Ramayo přede mnou jen tiše pokyvuje hlavou. Sedím v roce 1973 v jejich osadě Palmareal před jeho obydlím, kde se často k večeru shromažďují a živě si povídají mnozí členové zdejšího kmene Ece'je. Rozjařeně si mezi sebou vyprávějí, vykřikují, gestikulují, smějí se a pošťuchují. První měsíce jsem netušil, o co jde, nerozuměl jsem, až po čase mi došlo, že se všichni baví o tom stále stejném. O sexu, o tom, kdo, kde, s kým, jak, proč, zač? Probírají stále dokola ten nekonečný seriál o vztazích muže a ženy, který se nikdy neokouká a nezevšední, který je plný milování, lásky, ale i nenávisti, zrady, nevděčnosti, odplaty, bojů, válek a smrti. Sex je předehra smrti, dva životní cykly, který jeden bez druhého nemůže existovat. A amazonští obyvatelé jsou v sexu nenasytní. Dokonce ještě nenarozené dcery, i když nebylo pochopitelně nikdy jasné, zda se narodí holčička nebo chlapeček, byly darovány mezi přáteli a zejména mezi křížovými bratřenci. Žena je vlastně v myslích mužů, ale i žen, již od narození objektem výměn, sexuálních hrátek, her, zábavy. Malé holčičky jsou obletovány a obdarovávány zejména staršími zájemci, a zvláště o ty hezké je mezi muži velký zájem. Avšak i ony samy, jako by to měly v genech, starším mužům nadbíhají,

jsou jimi digitálně deflorovány či jinde až kolem 11–12 let připravovány o panenství při iniciaci šamany. Dospělým mužům se snaží plnit jejich sexuální choutky, aby se zavděčily, staly se správnými, oblíbenými ženami ve společnosti a nezůstaly „na ocet“, což by byla velká hanba. A tak lze soudit, že do jejich životní kapitoly sexu patří nejen období aktivního sexuálního života, ale vlastně celé období od narození až po rituální iniciaci v ženu. Sex je pro amazonské indiány nejen zábava, ale evidentní nutnost k přežití, tudíž i jistá povinnost. Z těchto obou důvodů je sexuální život u převážného počtu amazonských etnik velmi pestrý a zahrnuje všechny možné formy, které se nám zdají až úchylné a pedofilní, podobně jako bolestný a krvavý rituál iniciace je pro nás barbarský.

Sex vlastně začíná porodem, který je výsledkem minulého sexu laskavého, ale i násilného. Sex pokračuje sexem uvažovaným v budoucnosti, kdy se ještě nenarozené holčičky rozdávají mezi kamarády.

Bororové říkají a věří, že lidský plod tvoří *bope*, duch přírody, ale pojmenování dítěte je již spojeno s *aroé*, duchem kultury. To nádherně vyjadřuje biologickou a kulturní podstatu člověka. Vyjadřuje to symbolickou cestu od syrového k vařenému dle Clauda Lévi-Strausse, tedy od Přírody ke Kultuře.

Araweté zase tvrdí, že jediný sexuální akt není dostatečný pro dobré početí života. Plod má být doslova „vyráběn“ neustálým zásobováním otcovského spermatu během prvních měsíců těhotenství. Právě proto „výroba“ dítěte je pomalá práce, která vyžaduje časté souložení a množství spermatu, aby se plod zahřál a postupně se formovalo jeho tělo. Všechny potenciální složky osoby jsou obsaženy v otcovském semeni. Matka je pouze *hiro*, nádoba této semenné látky, kde je přeměněna na dítě. Podle nich, na rozdíl od jiných indiánských kmenů Amazonie, nemá menstruační krev v lidském životě žádnou roli. Podle Arawetů je tedy dítě tvořeno spermatem více než jednoho otce. Připomeňme, že jejich přátelství *apihi-pihã* způsobuje, že mladá

žena je v pravidelném sexuálním styku se dvěma až třemi muži. Pro zdraví dítěte se považuje za pozitivní, že bylo vytvořeno více než jedním otcem. Ideální číslo se jeví jako dva nebo maximálně tři. Kdyby jich však bylo více, způsobili by bolestivé porody, nebo by se dítě narodilo s pokroucenou pokožkou. Fyzickou podobnost mezi matkami a dětmi vysvětlují tím, že spermie se stává dítětem *ohi ropi*, tedy „skrze matku“. Stejným způsobem vysvětlují, proč by se člověk měl vyhýbat konzumaci určitého jídla či sexuálně abstinovat, když některý příbuzný z mateřské strany onemocní. Araweté věří, že mezi příbuznými existuje vazba podstaty, takže pokud někdo onemocní, měli by se jeho blízcí příbuzní vyhýbat konzumaci takových potravin, které by mohly zhoršovat stav postiženého, a nemít sexuální styk.

Mytický boj o penisy

Příroda, okolní viditelný svět živočišné, ale především rostlinné říše je pro indiány pravzorem jejich existence, jejich života, jejich sexu, jejich rozmnožování, jejich forem společnosti, jejich narození i smrti. Duchovní svět, který je pro nás neproniknutelnou houští symbolů, náznaků, znamení, asociací, v nichž splývá minulost s budoucností, mýtus s realitou, zásvěti s nebesy, země s planetami a kosmem, zvířata s lidmi, je pro ně viditelný a čitelný. V mytologii, rituálech, slavnostech, v celé kultuře a činnosti těchto lidí rezonuje sex a smrt, obojí skryté v složitých, jakoby zmatených, neproniknutelných, rozporuplných a nám zcela nejasných symbolech. Podobně je to i v případě pradávného přechodu společenské formace z matrilineární na patrilineární formu, z endogamie na exogamii, což je cítit v mnoha obřadech, zejména ve spektakulárním rituálu Yurupary v oblasti Uaupés-Vaupés / Rio Negro a v jiných podobách po celé Velké Amazonii.

Zdejší Tukanové se při svých tanečních obřadech s maskami cítí jako jejich mytičtí hrdinové. Podobně jako ostatní etnika z oblasti Uaupés-Vaupés / Rio Negro v severozápadní Amazonii stále udržují posvátný rituál Yurupary, který je vlastně složitým mnohvrstevným souborem několika obřadů. Patří k nejvýznamnější slavnosti nativní Ameriky a je zřejmě reminiscencí paleolitického náboženského myšlení, kdy duchovní procesy umožňovaly přežít. Yurupary je zejména tajný kult mužů, který symbolicky prezentuje jejich patrilineární pozici ve společnosti. Yurupary (z jazyka tupi: démon, duch, mystérium) je v dávném mýtu kulturní hrdina, jehož matka Plejády porodila jako pan-pana. Učil lidi kultivovat půdu, zpívat, tančit, vyrábět posvátné trumpety a flétny, vyhlásil morální zákony, přinesl oheň, založil mužský rituál.

Protože se však provinil kanibalismem, zemřel a z jeho popela vyrostla posvátná palma *paxiúba*. Rašící vzdušný kořen *paxiúby* velmi připomíná a tím symbolizuje penis, a její listy a kořeny se proto používají na ozdobu posvátných iniciačních masek rituálu Yurupary. V další vrstvě mýtu o Yuruparym je metafora cyklického návratného času odvozena z praktik kácení lesa a jeho pálení. Smrtí jedné rostlinné generace vzniká nový život, z popela klíčí nové rostliny. Jde o způsoby tvoření. Jeden zahrnuje střídání života a smrti, druhý obsahuje návaznost, pokračování života v nepřerušené posloupnosti. Stvrzuje se tak komplementárnost pohlaví. Mužský rod implikuje destrukci, ženský rod substituci.

Yurupary je i název posvátných fléten a trumpet, název božstva a prapředka, název oslav dozrávání palmového ovoce *pupunha-chontaduro* a také název složitého několikadenního mužského iniciačního rituálu doprovázeného hudbou stejnojmenných nástrojů. Je to komplex obřadů kolem posvátného původu těchto nástrojů. Je to i kult předků symbolizovaný těmito trumpetami, jejichž hudba je hlasem otevírajícím cestu adolescentů při iniciačním ritu do tajné mužské společnosti.

Trumpety a masky prezentují duchy předků, hudba je jejich řeč. Náustek hudebních nástrojů, vyrobený z dřeva palmy *paxiúba*, představuje střídavě penis i klitoris.

Tehdy v pradávnu, druhý den po smrti Yurupary, ženy dříve vstaly, ukradly flétny a drasticky změnilly sociální statut. Staly se majitelkami kultu Yurupary, muži je poslouchali, trpěli menstruací a rodili. Ženy si zasadily náustek mezi nohy, a tak získaly penis. Bylo to bráno jako homosexuální chování, a proto nyní nesmí ženy hudební nástroje vidět ani slyšet pod hrozbou smrti, aby je nezískaly zpět. Yurupary se však vrátil a navrátil kult opět mužům, obnovil pořádek a odešel na Východ.

Yurupary však není jen mytická postava, je to především stav, je to zakódované varování před incestem, s potřebou ženit se s ženou z opačné poloviny kmene či z jiného etnika. Je to mytologické varování, aby se neopakoval mytický incest Slunce-ženy s jejím vlastním bratrem Měsícem. Tento rituál je i obřadem mužské plodnosti a nadvlády nad ženami s mytickými kořeny se silnými sexuálními konotacemi. Flétny získali opět muži, a protože jejich náustek mají už dlouho, je penis větší než klitoris. Symbolika palmy *paxiúba* jako dřeva k výrobě náustků fléten vychází z tvaru rašícího vzdušného kořene majícího, jak již bylo vysvětleno, podobu, barvu a velikost penisu. Odtud možná pochází i praktikování ženské obřízky *sunna cirkumcize*, odstranění předkožky klitorisu či někdy dokonce i klitoridektomie, odstranění části nebo i celého klitorisu. To vše možná proto, aby byly rozdíly mezi pohlavími jasnější a nemohlo dojít k obratu a k nadvládě žen. Když muži ženám flétny odňali, vnutili jim i úděl těhotenství a menstruace. Flétny tedy symbolizují rozdělení úloh pohlaví, sexualitu, tvorbu zákazů a pravidel (obdoba našeho desatera?). Muži sice umírají, ale během života mají nadvládu, zatímco ženy sice mají jistý druh nesmrtelnosti skrze své děti, ale zato v životě nemají takovou kontrolu. Jde o stanovený *modus vivendi*, který se netýká jen oblasti Uaupés-Vaupés / Rio Negro, ale převážné části Velké Amazonie, kde převažuje patrilineární descendance nad

matrilinéární, exogamie nad endogamií. Yurupary je v zásadě prezentace genderového antagonismu reflektovaného v rituálu ospravedlňujícím mužskou dominantní roli, snahy o zachování tohoto *status quo*, kontroly sexuálního chování a upevňování sociální organizace.

Mužský porod – kuvade

Když se narodí u Kofánů dítě, šaman Mašakuri je pomaluje červenými tečkami barvivem *achiote* (kof. *c'íña*), čímž imituje skvrny jaguára. Na základě zákonů sympatetické magie tak chrání novorozeně před napadením šelmou, která jej považuje za malého jaguára. Následně mu prstem přejede přes nos a tím mu otevře magický otvor, čímž po smrti usnadní odchod jeho duše z fyzické schránky. Při narození se už myslí na smrt, což je pro nás něco neskutečného, nemožného a vlastně úžasného. Toto je indiánská kontinuita. Životní přechody jedince navazují, prolínají, kdy život v jednom okamžiku začíná i končí, kdy indiána pohřbívají, zatímco ještě žije, kdy mnohdy už při narození jeho život končí. Podobně porod je jednou ženský, jindy mužský a opět se oboje prolíná.

Indiánky odcházejí rodit do lesa či na pláž řeky až těsně před příchodem porodních bolestí, rodí lehce a pak zpravidla pokračují v načaté práci dál či se starají o svého manžela, který trpí porodními bolestmi a odpočívá v hamace.

„Deset dní před porodem na pláži řeky nebo doma,“ vysvětluje mi náčelník ece'jské osady Palmareal a můj velký přítel Ramayo v roce 1973, „žena jí jen maso a banánový nápoj *chapo* (kof. *epo*), až jsou její prsa *tojo* plný mlíka. Porod probíhá vždy takto,“ a s chutí mi předvádí, jak žena klečí na jednom kolenu a druhé nadzvedává. Simuluje stahy ženského těla a s radostí vykřikne: „Žuch!“ a spráskne oběma rukama, aby i zvukově

dobarvil vypadnutí plodu na zem. Placentu *babwakwayepi* žena zakope daleko v lese. Pokud se narodí nějak deformované dítě, zakope i je. Žena potom deset dní nechodí a drží měsíční sexuální půst *ewanashanijitawijinimapahi*. Mrtvě narozené děti se pohřbívají daleko od domu, *émanokwayani*. Po úmrtí dítěte se drží tři dny půst. „Když se narodí kluk *ebakwa asisi*,“ pokračuje Ramayo, „vykřiknu radostí a ostatní taky. Je to samec *yáwi*, je to kluk! Bude pracovat, rybařit, lovit. Jak dobré! A samice *epona*? Holka? Ta je dobrá jen do manželství. První menstruaci mají ve dvanácti a pak už ji někdo zbaví panenství *kekwaiyewakani*...“ zachrčí náčelník ecejsky mezi vykotlané zuby, zkažené sladkou šťávou z cukrové třtiny, kterou pěstuje.

Pupeční šňůru přeráže žena ostrím bambusové štěpiny, v současné době však už nůžkami. Pupečník se musí pořádně podvázat, dříve se používal provázek *jono* nebo lýko *ňahapa*. Během osmi dnů po porodu žena nic nedělá. Jméno dává dítěti matka, často podle svých snů před porodem.

Bývalý kuraka Méshi mi řekl, že ženy nejčastěji rodí na písčných plážích řek, ale i kdekoliv jinde, kde je přepadnou porodní bolesti. V lese si pod sebe dávají několik banánových listů. Pupeční šňůru přerážnou travinou *paco* a podvážou lýkem *ňahapa*. Rodí vždy samy, což je zřejmě součástí obřadu *kuvade*. Rodička se chová nenápadně, aby nepřilákala zlé duchy, kteří by jí mohli porod pokazit, a navíc do ní otevřeným otvorem vstoupit. Naopak doma místo ní „rodí“ její manžel a láká tím zlé duchy k sobě. Už prý tolik neúpí a nepotí se bolestí jako dřív nebo jako dosud muži u sousedních indiánů Iňapari. Navíc se jedná o jistou psychologickou součinnost a podporu rodící ženě. Jsou „v tom“ oba, takže *kuvade* zjevně pomáhá. Ostatně nelze se nezmínit, že před časem u nás zavedená přítomnost manžela při porodu jeho ženy je svým způsobem varianta indiánského *kuvade*.

U Cumanagotů či Yanomamů má muž několik dní v čase porodu zákaz pracovat, odpočívá v hamace a má jisté stravovací

omezení. Žena rodí sama bez pomoci v lese, pak sebe i novorozence omyje ve vodě a pokračuje ve svých pracovních aktivitách dál.

Zatímco je dítě v lůně matky, má se za to, že mu matka poskytuje výživu a energii a otec je považován za poskytovatele duchovní síly dítěte. Když matka porodí, otec potvrdí duchovní vstup dítěte do světa tím, že jej přijme. U karibských Yekuanů či Kari'ňů je rodící matka uzavřena v domě, nesmí jíst maso ani ryby, ale má k dispozici ženy jako pomocnice a ještě jsou s ní rituální zpěváci. Pět dní po porodu má zákaz dotknout se země a vody, dokud nezaschne či neodpadne zbytek pupeční šňůry, což značí, že dítě je již osoba nezávislá. Do té chvíle je nebezpečí, že pozemští a vodní duchové mohou matku uvěznit či dokonce i zabít.

Jejich rituál tzv. mužského porodu, *kuvade*, ukazuje jistou identifikaci či participaci dočasného emocionálního spojení mezi otcem a novorozencem a psychicky podporuje rodičku. Tato hra na porod také odvádí zlé duchy, aby nevyužili dočasné otevření rodičky a nevstoupili do ní.

Ve dnech těsně po porodu duch – společník novorozence – ještě neměl čas přijít ze své neviditelné říše, aby se s ním spojil. Dítě zůstává ve stavu magické bezmoci, tváří v tvář nepřátelským duchům, kterých se kolem v přírodě hemží velké množství. A právě ochrana dítěte v tomto období je zcela na osobním duchu otce. Ceremoniální prezentací novorozence všem sousedům komunity a duchům končí obřad *kuvade*.

U Tukanů či Kayapóů jsou děti hned po narození pomalovány černým barvivem *genipapo*. Oba rodiče drží dietu, dokud miminku neodpadne zbytek pupeční šňůry. To je čas, kdy se novorozenec nadobro oddělí od matky a je z něj jedinec. U různých skupin se miminku stříhají vlasy, slavnostně se pálí a popel sype do řeky.

Zatímco ženy etnik jazyka tupi-guarani (Araweté, Mundurukú, Tenetehara, Tapirapé, Tupinamba, Urubú-Kapor a další) rodí

v lese či na pláži řeky, jejich manželé dodržují *kuvade* po dobu několika dní. Leží v hamace, přijímají návštěvy svých přátel, kteří je přicházejí v těžké chvíli potěšit. Dokud novorozenci neodpadne zbytek pupeční šňůry, nemůže manžel jíst maso, ryby a sůl, nemůže dělat žádnou práci, jinak by dítěti uškodil. Pro syna připraví malý luk a šípy, tesáky divokých zvířat a svazek trávy symbolizující nepřítel a to vše připevní k malé dětské hamace, která je zavěšena mezi dvěma válečnými kyji. Pro dívku připraví kapybaří tesáky, aby měla tvrdé zuby, a kalebasovou nádobku, aby uměla domácí práce. Když pupeční šňůra uschne, nařeže ji na malé kousky a přiváže k jednomu z hlavních sloupů domu – to aby se dítě stalo zakladatelem velkého rodu. Pokud by byl otec dítěte po smrti, vše za něj dělá bratr matky, jeho švagr. Dětem dávají jméno většinou po předcích, protože věří, že dítě je reinkarnace předků. Rodiče děcku třeou tělíčko, aby rychle rostlo, a náčelník osady každý den chodí miminku škrábat nožičky, aby bylo poslušné. V pěti letech klukům naříznou spodní ret k zasunutí labrety, k čemuž se pojí slavnost za účasti všech obyvatel vesnice. Očekává se, že děti nebudou bolestí plakat. A také chlapcům vyvážou penis za předkožku bavlněným provázkem k pupíku.

Dívky při první menstruaci procházejí těžkými zkouškami. Oholí jim hlavu, musí stát na kamenech a přitom jim řežou do kůže na zádech malé geometrické znaky ostrým zvířecím řezákem. Do ran jim vtírají popel z divoké tykve, čímž vytvářejí tetování. Předpokládá se, že to vše musejí vytrpět bez jediného hlesnutí. Následující tři dny leží v hamace skryté před zraky ostatních a dodržují přísný půst. Až do druhé menstruace se nesmějí nohama dotknout země ani opustit svou hamaku. Když přeci jen musejí ven z chýše, nosí je jejich matky na zádech. Při druhé menstruaci proběhne další tetování na prsou, břichu a hýždích. Mohou už pracovat, ale stále nesmějí ven ani mluvit. Teprve po třetí periodě mohou ven a žít jako ostatní. Znamená to, že nemají nikým omezované sexuální styky. Ale jen do té

doby, než vstoupí do manželství. Od dívky zasnoubené s náčelníkem se však očekává předmanželská cudnost. Po ztrátě panenství si musejí na důkaz přetřhnout šňůrku, kterou mají kolem pasu a paží.

Mladý muž u Shuarů se nemůže oženit, dokud nezabije jednoho až dva nepřátele. Kdo neprolil krev svých nepřátel, je totiž považován za zbabělce a lenocha. Toto omezení sexuálního života mladého muže, závislé na jeho účasti ve válce, se dá obejít, pokud mu otec či jeho strýc dá vězně k obětování.

Manžel u kmene Mura se pět dní po narození potomka postí, žena déle. Velikost ryb, které může manžel jíst, roste s velikostí dítěte. Dokud dítě nechodí, nesmí otec lovit, aby se během jeho nepřítomnosti náhodou nezjevil sladkovodní druh delfína (*Sotalia brasiliensis*) či jaguár a novorozence za trest nezabili. Když se u Sálivů narodí syn, muž odpočívá v hamace až 40 dní, pokud se narodí dcera, dokonce 60 dní. Žena také odpočívá podobnou dobu a v tom čase je obsluhují příbuzní. Po ukončení tohoto období odpočinku se všichni vykoupají v řece.

Infanticida – zabíjení novorozeňat

Původní komunity ve Velké Amazonii si nemohou dovolit přepych přijmout jedince, který by vyžadoval zvláštní péči a z něhož by nikdy nebyl plnohodnotný člen společnosti, přispívající k její funkčnosti a přežití. Takový jedinec by byl na obtíž, omezoval by bezpečnost a pohyblivost komunity. Proto existuje několik důvodů k zabíjení novorozeňat, tzv. infanticidy. Zvláště je to patrné u nomádů či seminomádů, které by takový jedinec zdržoval při náročných pěších přesunech. Tyto společnosti dokonce omezují porodnost tak, aby se další potomek rodiny narodil až tehdy, když ten nejmenší je už schopen pohybovat se sám bez pomoci rodičů. U kočovných etnik, jako jsou například Yanomamové, tak malé

